

رفع بحران اقتصادی ایران

منوط بترقی فلاح است

— ۱ —

بقلم آقای بیات (صمصام الملك)

معاون وزارت فلاح، تجارت و فوائد عامه

فقر عمومی - بیکاری - فزونی واردات بر صادرات مسائل مهمی میباشد که اگرچه جراید و نویسندگان بنوبه خود این مسائل را طرح نموده ولی تا کنون راه علاج عملی آنرا بطور وضوح شرح نداده اند. چاره منحصر بفرد - علاج فوری - منحصر بترقی و توسعه فلاح است. ایران میباشد که موضوع بحث ما خواهد بود. با اینکه بهیچوجه قابل انکار نیست که تنها چشمه زاینده و سرمایه حقیقی مملکت ایران زراعت است و مصارف دولت و مخارج شهر نشینان از مالیاتی است که بزارع تحمیل میشود تنها جنسی که بیبازار دنیا می رود دسترنج فلاح است. باتصدیق بمقدمات فوق عمل زراعت بحال اولیه خود باقی است و مدتها است قدمی برای اصلاح این رشته مهم برداشته نشده است.

مال التجاره ای که قسمت عمده ثروت ایران را همه ساله کم مینماید قند و پارچه های پشمی و نخی میباشد. اگر این مال التجاره ها را در ایران تهیه کنیم باقی واردات در مقابل صادرات اهمیتی نخواهد داشت. در قسمت صادرات اجزای محصول فلاحی کمتر مناعی که قابل اهمیت باشد از ایران خارج میشود. اول سعی میکنیم ثابت نماییم که با مختصر توجهی بفلاح است ایران میتوانیم واردات را بقدری بکاهیم که برانطباق کمتر از صادرات ایران بشود، بعد در موضوع صادرات و هر یک از محصولات مهم ایران که قسمت مهم صادرات ایران را تشکیل میدهد بحث خواهیم کرد.

اول - مسئله قند

از مبلغ ... ۶۶۴،۱۰۷،۹۶۵ ... واردات ایران مبلغ ... ۱۴۱،۷۳۵،۰۰۰ ... قیمت قنداست که همه ساله از ایران خارج میشود و این مبلغ تقریباً ربع تمام واردات ایران را تشکیل می دهد. چون در اغلب نقاط ایران چغندر قند بخوبی عمل می آید در اینصورت در نقاطی که ذغال سنک و اراضی و آب بقدر کافی باشد میتوان کارخانه قندسازی تاسیس نمود.

برای راه انداختن کارخانه قندسازی مبلغی سرمایه لازم است و مطابق " پروژه " مفصلی که تهیه شده تاسیس يك کارخانه قندسازی در بلوك ساوجبلاغ کمتر از يك ملیون تومان تمام میشود که در مدت صدروز که کارخانه کار میکند يك ملیون قند بدهد. این مقدار قند برای رفع احتیاج اهالی طهران کافی خواهد بود بتدریج در سایر ولایات نیز در نقاطی که زمین و آب و ذغال سنک موجود باشد کارخانجات دیگر تاسیس خواهد شد و هر مقدار که تهیه شود از مبلغ واردات ایران کسر میشود.

حد اکثر قیمت قند در بلوك ساوجبلاغ در صورتیکه چغندر را خرواری سه تومان قیمت بگذاریم و سایر مخارج (استهلاک سرمایه و غیره) را نیز مطابق قیمت چغندر برآورد کنیم صد من چغندر قند شش تومان مخارج خواهد داشت که ۱۲ الي ۱۵ من قند بدهد. حد متوسط قند در چغندر صد من ۱۲ الي هفده من است. در صورتیکه در ایران دوازده من حساب کنیم قیمت قند پنجقران می شود. بموجب حساب صحیحی که برای زراعت چغندر، قیمت ذغال سنک و سایر مصارف با کمال دقت کرده ام میتوان باسانی از قرار منی سه قران قند را در بلوك ساوجبلاغ تمام کرد.

این برآورد اغراق آمیز نیست زیرا حد اکثر قیمت قندی است

که کارخانجات دریافت میدارند تفاوتی که ماسمی پردازیم قیمت کرایه و حق دلالی و غیره است چنانکه معمولاً در اروپا یکخروار زمین بذرفشان از صدو پنجاه الی دویست خروار چغندر میدهد. قیمت معمولی چغندر از قرار پائزده قران تحویل کارخانه است در صورتیکه وقتی کارخانجات در اراضی که متعلق بشرکت کارخانه باشد و در آنجا زراعت چغندر قند نمایند کمتر از خرواری پائزده قران است.

بعد از چغندر قسمت مهم مخارج قند سازی قیمت ذغال سنک است. با وجود اینکه مملکت فرانسه ذغال سنک برای احتیاج صنعتی خود ندارد و از آلمان و انگلستان مقدار کلی خریداری مینماید با این ترتیب مخارج قند سازی از قیمت ذغال سنک - مزد عملجات - استهلاک سرمایه و غیره مساوی میشود با قیمت چغندر. در آنموقع صد من چغندر پائزده قران پرداخت میشود، پائزده قران هم از بابت مخارج منظور میگردد و در فرانسه بیش از ۱۴ من قند از صد من چغندر استخراج نمیشود، با مزد عملجات در فرانسه و مخارج زیاد تقریباً چهارده من قند بمبلغ سه تومان تمام میشود که بتفاوت قیمت « بورس » از یک من دو قران و ده شاهی الی سه قران کارخانجات بفروش میرسانند. در صورتیکه در آلمان قند از اینمبلغ هم ارزانتر تمام میشود - زیرا مزد عملجات کمتر و ذغال سنک ارزانتر از فرانسه میباشد و بعلاوه در آلمان بواسطه جدیت مراکر علمی و کارخانجات موفق شده اند که از صد من چغندر شائزده الی هفده من قند بگیرند و این اثرات کلی در قیمت قند مینماید. چنانکه قبل از جنگ سایر ممالک نمیتوانستند رقابت با کارخانجات قند سازی آلمان بنمایند. با دلایل فوق میتوان پیش بینی کرد که اگر محل کارخانه نوعی انتخاب شود که اراضی و آب در اطراف کارخانه باشد مثلاً یک کارخانه که در روز چهارده هزار من قند بدهد باید دو هزار خروار اراضی مزروعی تا دو فرسخ اطراف کارخانه موجود باشد که سالی ششصد الی هفتصد خروار زمین

بذرافشان چغندر کاشته شود و از معادن ذغال سنگ هم دور نباشد، با مرد عمده و متخصصین نباید هیچوجه قند بیش از سه قران تمام شود. در صورتیکه در نقاط مختلف مملکت قیمت قند برای دولت سه قران تمام شود و تران هم از بابت مالیات راه آهن محسوب دارد میتواند قند را از قرار مینی یک تومان بفروش رسانده اضافه عایداتی را که حاصل میشود که مبلغ آن مساوی خواهد شد با نصف تمام عایدات مملکت بمصرف توسعه فلاحه و معارف و صنایع برساند و یکی از ممالک با ثروت دنیا محسوب شود. در صورتیکه ثابت شده است که در اراضی اغلب نقاط ایران چغندر قند بعمل میآید مانعی جز پول و نداشتن اشخاص فنی نخواهیم داشت.

تهیه پول بوسیله تشکیل شرکتهای ایرانی کار آسانی نیست و محالاً عملی نخواهد بود دولت میتواند مستقیماً سرمایه کافی برای اینکار تهیه نموده و اشخاص فنی از آلمان و اطریش و غیره استخدام نماید که بحساب دولت در دهات خالصه و اربابی کارخانجات قند سازی دایر نموده قیمت ثابتی برای قند معین کرده و بفروش برساند.

برای تأسیس یک کارخانه قند سازی در ساوجبلاغ و مخارج اولیه یک میلیون پول لازم خواهد بود و بتدریج ممکن است در آتیه از عایدات اینکارخانه در نقاط دیگر کارخانجات قند سازی تأسیس شود. این یک میلیون را در بودجه مملکتی میتوان پیش بینی کرد و برای چنین مصرفی اهمیت نخواهد داشت. اگر نخواهیم با قدمهای سریعتری رومقصد برویم دولت میتواند هیئتی از متخصصین داخله و خارجه استخدام و مأمور نماید که بوسیله آن هیئت معلوم شود در چه نقاطی ممکن است کارخانجات تأسیس و چه مبلغ مخارج تأسیس کارخانجات خواهد شد.

دولت میتواند بطور مقاطعه ساختن کارخانجات را به کمپانیهای اروپائی واگذار نماید که در مدت معینی کارخانجات ساخته شود و از محصول کارخانجات مزبور به بقدر احتیاج ایران در مملکت قند تهیه شود. یقین است

